

Bu kitapçığın her hakkı saklıdır. Tüm hakları Pegem Yayınlarına aittir. Kısım de olsa alıntı yapılamaz. Metin ve sorular, kitapçığı yayımlayan şirketin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Adı Soyadı:

ŞİİR BİLGİSİ

Şiirde Yapı

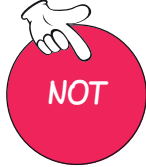
- Şiirin dışsal özellikleri, yani biçimi, şiirin yapısını oluşturur.
- Şiirde yapı, şiirin kuruluşunu sağlayan anlamlı parçaların (dize, beyit, bent, dörtlük) birleşmesiyle oluşur.
- Nazım birimi ve nazım biçimi şiirin yapısıyla ilgili kavramlardır.

Nazım Birimi

- Manzume ya da manzum eserlerde anlam bütünlüğü olan ve şiiri oluşturan dize kümelerine **nazım birimi** denir.
- Nazım birimi, bir şiirin nazım biçimini belirlemede kullanılan ölçütlerden biridir.

a) Mısra (Dize)

Manzum bir parçanın en küçük birimidir.

Kendi içinde anlam açısından bir bütün oluşturan bir manzumenin parçasıyken tek başına yazılan mısralara mısra-ı azade (bağımsız mısra) denir.

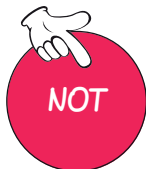
Örnek

Söylesem tesiri yok, sussam gönül razı değil.

(Fuzûli)

Sitem hep aşinalardan gelir, bigânelerden gelmez.

(Nâbî)

Şiirin içinde güzelliğiyle şiirden ayrılarak atasözü gibi dilden dile dolaşan mısralara mısra-ı berceste denir.

Örnek

Şecaat arz ederken merd-i kıpti sirkatin söyler.
(Çingenenin merdi, kendini överken hırsızlığını söyler.)

(Ragıp Paşa)

b) Beyit

- Aynı ölçüde ve anlamca birbirine bağlı iki dizeye beyit denir.
- Divan edebiyatında en çok kullanılan nazım birimidir.

Örnek

Arz-ı hâl etmeğe cânâ seni تنها bulamam
Seni تنها bulıcak kendimi asla bulamam

(Selîkî)

Ayıttı ol peri bir gün düşünce girüren bir şeb
Sevincimden nice yıllar geçipdür görmedim uyku
(Zâtî)

c) Bent:

- İkiden fazla dizenin oluşturduğu bölümlere **bent** denir.
- Bent; üç, dört, beş ya da daha fazla dizeden oluşabilir. Dörtlükler de dört dizeden oluşan bentlerdir.

Örnek

Monna Rosa, siyah güller, ak güller
Gülce'nin gülleri ve beyaz yatak
Kanadı kırık kuş merhamet ister
Ah, senin yüzünden kana batacak
Monna Rosa, siyah güller, ak güller

d) Dörtlük

- Dört dizeden oluşan ve anlamsal bütünlük gösteren bölümlerdir.
- İslamiyet öncesi Türk edebiyatında ve halk edebiyatında nazım birimi olarak dörtlük kullanılmıştır.

Örnek

Vara vara vardım ol kara taş
Hasret ettin beni kavim kardaşa
Sebep ne gözden akan kanlı yaşı
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Nazım Biçimi (Nazım Şekli) ve Türleri

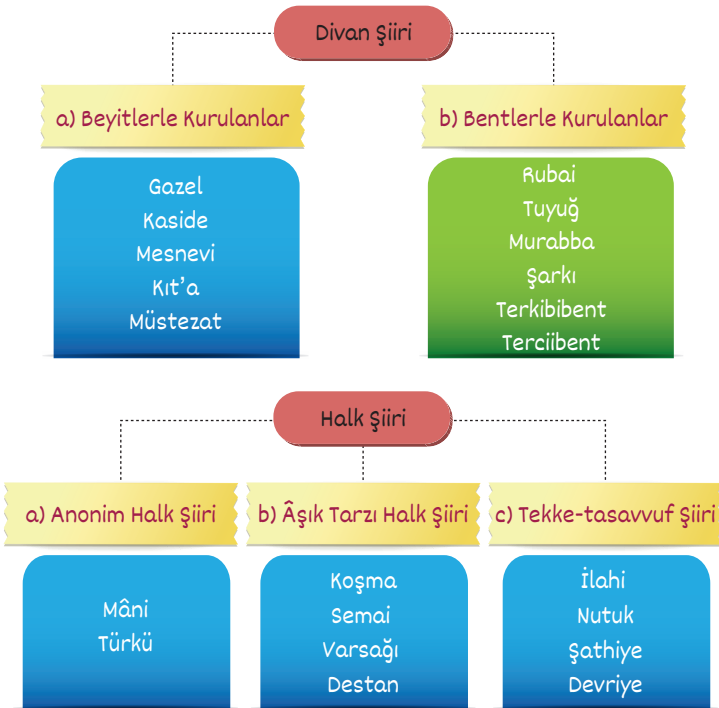
- Şiirin dış yapısı yani nazım birimi, ölçü ve kafiye düzenine göre tasnifine nazım biçimi denir.
- Şiirde yapı farklılığını oluşturan unsurlar şunlardır: nazım birimi ve bunların adedi, kafiye örgüsü, şiirin ölçüsü.

Türk şiirinde kullanılan nazım şekilleri şunlardır:

İslamiyet Öncesi Türk şiiri

İslamiyet Etkisindeki Türk şiiri

Batı Etkisindeki Türk şiiri

ŞİİR VE ZİHNİYET

- Zihniyet, bir dönemde sanat eserleri üzerinde etkili olan sosyal, siyasi, askerî, idari, dinî, adli, ticari, coğrafi, eğitimsel her türlü faaliyetin meydana getirdiği duygu ve anlayış bütününe verilen addır.
- Her şair içinde bulunduğu zamanın ve toplumun sosyal, ekonomik, siyasi vb. ortamından etkilenir ve birinci amacı bunu şiirine yansıtmak olmasa dahi şiirlerinde bunların izini görmek mümkündür.
- Aynı dönemin şairlerinin benzer duygu, zevk ve korkuya sahip olmasının nedeni dönemin zihniyetinin şiire yansımalarıdır.
- Sağlıklı bir şiir incelemesi yapılırken şiirin zihniyeti göz önünde bulundurulmalıdır. Eser, yazıldığı dönem ve zihniyetten soyutlanarak değerlendirildiğinde eksiklik ve yanlışlığa sebep olacaktır.

ŞİİRDE TEMA

- Her şiir bir mesajı iletmek ya da bir duyguyu hissettirmek amacıyla yazılır. Şiirde iletilmek istenen mesaja ya da duyguya tema denir.
- Her şiir belli bir tema etrafında şekillenir ve tema, soyut bir kavramdan oluşur.
- Bir yapıyı oluşturan parçalarda ayrı ayrı temalar olsa da bunların arasında bütünün ana teması vardır ve diğer temalar da bu ana temayı destekler niteliktedir.
- Tema ile konu hep birbirine karıştırılmaktadır. Bunları ayırmak için bilinmesi gereken ilk şey temanın soyut ve genel bir ifade olduğudur. Konu ise somuttur ve daha özeldir.
- Bir şiirin içeriği, o şiirde ne anlatıldığı konuyu; o şiirin yazılma gerekçesi ise temayı verir.
- Aşk, sevgi, özlem, yalnızlık, umut, gurbet şiirde sık kullanılan kavramlardır.

Bu kitapçığın her hakkı saklıdır. Tüm hakları Pegem Yayınlarına aittir. Kismen de olsa alıntı yapılamaz. Metin ve sorular, kitapçığı yayımlayan şirketin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Adı Soyadı:

DİVAN EDEBİYATI - III

17. Yüzyıl

Nefî
Nabî,
Şeyhülislam Yahya
Nâîlî
Neşâtî
Evliya Çelebi
Kâtip Çelebi
Veysi
Nergisi
Peçevi İbrahim Efendi
Naima

Bu yüzyıl divan şiirinin gelişmeye devam ettiği ve büyük sanatçıların yetiştiği bir devirdir. Edebiyatımız bu yüzyılda hem nazım hem de nesirde önemli gelişmeler göstermiştir. Şiire giren yerli unsurlarla İran etkisi biraz daha azalmıştır. Divan edebiyatında görülen hikemî tarz, Nâbî'nin öncülüğünde bu yüzyılda başlamıştır. Yine bu yüzyılda Sebkihindi (Hint üslubu) denilen yeni bir anlatım tarzı geliştirilir. Kaside (Nefî) ve gazel (Şeyhülislam Yahya, Neşâtî, Nâîlî, Nâbî) türlerinde parlak bir dönem yaşanmıştır.

Nefî (17. Yüzyıl)

- ✓ Asıl adı Ömer olan Nefî Erzurumludur. İyi bir öğrenim görmüştür.
- ✓ Padişahlara ve döneminin devlet büyüklerine yazdığı kasidelerle, ayrıca hicivleriyle tanınmıştır.
- ✓ Divan edebiyatının en önemli kaside şairidir. Kasidelerin nesib bölümlerinde kendine özgü tasvirleri ve hayal gücünün zenginliği ile başarısını ortaya koymuştur.
- ✓ Övgülerinde ve yergilerinde ölçüsüzdür; mübalağa onun sanatını açıklamada anahtar sözcüktür. Övdüklerini idealize ederek göklere çıkarır, yerdiklerini yerin dibine geçirir.
- ✓ Daha önce övdüğü birini, belli bir süre sonra hiç çekinmeden hicveder. Kendisinden birazcık zarar gördüğü herkesi hicvetmiştir. Babasından sadrazama kadar herkesi hicvetmiştir.
- ✓ Şiirlerinde dil oldukça ağır ama akıcıdır. Şiirlerinde iç ahenge dikkat eden şair, tantanalı, musikili, ihtişamlı bir şiir dili oluşturmuştur.
- ✓ Kaside şairi olarak tanınan Nefî'nin gazelleri de başarılıdır. Türkçe ve Farsça divanı vardır.
- ✓ Hiciv türündeki şiirlerini **Siham-ı Kaza** adlı bir kitapta toplamıştır.
- ✓ Mesnevisi yoktur.

Nabî (17. Yüzyıl)

- ✓ Şiiri düşüncelerini anlatmada bir araç olarak görmüştür.
- ✓ "Nabî Ekolü" olarak bilinen üslubun kurucusudur.
- ✓ Şiirlerinde heyecan ve duygu öğelerine az yer vermiş; toplum düzensizliklerini, hayatın kişiyi kötülöklere götüren yönlerini göstermeye çalışmış; din, ahlak ve töreyle ilgili öğütler vermiştir.
- ✓ Dili devrine göre oldukça sade, üslubu sağlam ve akıcıdır.
- ✓ Şiirlerinde hikmetli sözlerle ve atasözlerine yer vermiştir.
- ✓ Divan edebiyatında "didaktik hikemî şiir" (Nabî Ekolü) çıkırtı açmıştır.
- ✓ Sosyal problemlere gazelleriyle çözüm bulmaya çalışır.

Eserleri

Hayriyye: Oğluna yazdığı nasihatlerden oluşan **mesnevi**, ahlaki ve didaktik bir eser, çocuk edebiyatımızın ilk kitabıdır.

Hayrabat: Bir aşk macerasını anlattığı **mesnevi**. Konusu, Feridü'ttin Attar'ın **İlahînâme** eserindeki bir hikâyeden alınmıştır.

Tuhfetü'l-Haremeyn: Hac yolculuğu anlatılır.

Münşeât: Mektuplardan oluşur.

Surnâme: IV. Mehmet'in şehzadeleri için Edirne'de yapılan sünnet düğünü eğlencelerini hikâye ve tasvir eden 582 beyitlik **mesnevidir**.

Şeyhülislam Yahya (17. Yüzyıl)

- ✓ Müderrislik, kadılık ve kazaskerlik gibi görevlerde bulunduktan sonra şeyhülislam olmuştur.
- ✓ Gazel yazma konusunda çok başarılıdır ve gazellerinde hayatın zevklerini işlemiş yani rindane tarzda gazeller yazmıştır.
- ✓ Gazelleri şuh ve rindane olduğu için Bâkî ile Nedim'i birbirine bağlayan şair olarak kabul edilir.
- ✓ Gazellerinde esprili bir anlatımla **riyakâr** din adamlarını eleştirmiştir.

Nâîlî (17. Yüzyıl)

- ✎ Sebkihindi akımının şiirimizdeki ilk ve en güzel örneklerini veren şairdir.
- ✎ Gazelde kendine özgü bir üslup bina etmiş ve döneminin en başarılı gazel ustalarından biri olmuştur.
- ✎ Eserlerinde ağır bir dil kullanmış ve Sebkihindi akımının da etkisiyle anlam kapalılığına önem vermiştir.
- ✎ Şiirlerini topladığı bir **Divan'ı** vardır.

Neşâtî (17. Yüzyıl)

- ✎ Sebkihindi akımından etkilenmiştir.
- ✎ Edirne'de Mevlevî tekkesinin şeyhliğini yapmış olan sanatçı, tasavvuf terbiyesi almasına rağmen şiirlerine bunu yansıtmamıştır.
- ✎ Gazellerinde sade ve akıcı bir üslubu benimsemiştir.
- ✎ Şiirlerini topladığı bir **Divan'ı** vardır.

Azmîzâde Mustafa Hâletî (17. Yüzyıl)

- ✎ Müderrislik, kadılık ve kazaskerlik gibi görevlerde bulunmuştur.
- ✎ Gazel ve kaside tarzında şiirleri olan sanatçı asıl ününü yazdığı rubailerle kazanmıştır.
- ✎ İran'da rubainin gerçek ustası olan Ömer Hayyam gibi Türk şiirinde rubainin büyük şairi olan Azmîzâde'ye "Hayyam-ı Rum" lakabı verilmiştir.
- ✎ Rubai nazım şeklinin divan edebiyatındaki en büyük ustası olarak kabul edilmektedir.

Nev'izade Atâyî (17. Yüzyıl)

- ✎ İyi bir eğitim görmüş, müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur.
- ✎ 17. yüzyılın en önemli mesnevi şairlerindendir.
- ✎ Mesnevilerinde mahallî hayatı, halkın yaşayışını işlemiş, özellikle İstanbul'un değişik manzaraları ve güzelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır.
- ✎ Divan edebiyatında hamse sahibi şairlerdendir.

18. Yüzyıl

Nedim
Şeyh Gâlip
Sünbülzade Vehbi
Enderunlu Fâzıl

Bu yüzyılda şairler, eski ustaların yolunda başarılı şiirler yazarak alışlagelmiş düzeni bozmazlar. Ancak bu yüzyılın edebî gelişmelerine asıl damgasını vuran, mahallîleşme (yerlileşme) olayıdır. Mahallî konular ve günlük yaşayış edebiyata daha çok girmiş ve ürünlerde yerlileşme görülmüştür. Lale Devri olarak bilinen dönemin zevk ve eğlence içinde geçen yaşantısı, bu yüzyılda gelişen edebiyatın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bu yüzyılda halk edebiyatının etkisiyle divan şiirine şarkı nazım biçimi girmiştir.

Nedim (18. Yüzyıl)

- ✎ Yaşadığı hayatı, çağının özelliklerini şiirlerine içtenlikle yansıtmayla öteki divan şairlerinden ayrılır.
- ✎ Lale Devri'nin zevk ve eğlencesini şiirleştiren, eğlencelere katkıda bulunan şairdir.
- ✎ Hayat felsefesini "Gülelim, oynayalım, kam alalım dünyadan" dizesiyle yansıtan sanatçı eğlenmek, gününü gün etmek, yaşamdan keyif almak üzerine şiirler yazmıştır.
- ✎ **Şuhâne gazel** tarzının edebiyatımızdaki en güzel örneklerini yazmıştır.
- ✎ Divan şiirinin hayal gücüne dayanan anlayışından uzaklaşarak somut konulara yönelmiş ve hep din dışı konularda yazmıştır.
- ✎ Yerli hayata ve hayatın gerçeklerine ilgi duyma anlamına gelen **mahallîleşme** anlayışının temsilcisi olmuştur. İstanbul'u ve **İstanbul Türkçesini şiirimize Nedim getirmiştir.**
- ✎ Şarkı nazım şeklini divan edebiyatına kazandırmıştır ve bu nazım şeklinin Türk edebiyatındaki usta şairi olmuştur.
- ✎ Şiirlerinde dinî ve tasavvufî unsurlara yer vermemiştir. Münacat ve naat yazmamıştır.
- ✎ Çapkınca fakat zarif bir üslupla söz ettiği güzelleri, klasik ölçüleri zorlayarak gerçek özellikleriyle betimlemeye çalışmıştır. Soyut, platonik ve kalıplaşmış aşk anlayışından uzaklaşmıştır.
- ✎ Her türlü halk inanışını, halk yaşayışını yansıtmayı benimsemiş, halk şiiri nazım biçimlerini ve hece ölçüsünü de kullanmış ve hece ölçüsüyle bir türkü yazmıştır.
- ✎ Divan şiirinin katı kuralları ve dar sınırları içerisinde "Nedimâne söyleyiş" denilen bir çığır açma başarısı göstermiştir.
- ✎ Şiir yazma konusundaki eşsizliğini "Ma'lûmdur benim sühanım mahlas istemez / Fark eyler anı şehrimizin nüktedânları" beytiyle vurgulamıştır.

Bu kitapçığın her hakkı saklıdır. Tüm hakları Pegem Yayınlarına aittir. Kısmen de olsa alıntı yapılamaz. Metin ve sorular, kitapçığı yayımlayan şirketin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Adı Soyadı:

SERVETİFÜNUN EDEBİYATI - II

Servetifünun Edebiyatı Sanatçıları

Tevfik Fikret

Cenap Şahabettin

Halit Ziya Uşaklıgil

Mehmet Rauf

Hüseyin Cahit Yalçın

Süleyman Nazif

Ahmet Hikmet Müftüoğlu

Celal Sahir Erozan

Hüseyin Suat

Hüseyin Siret

Faik Ali Ozansoy

Ali Ekrem Bolayır

Tevfik Fikret (1867 - 1915)

- ✓ Servetifünun şiirinin en büyük şairi olan Tevfik Fikret, Galatasaray Lisesinde Muallim Naci ve Recaizade Mahmut Ekrem gibi öğretmenlerin elinde yetişmiş, okulu bitince kendisi de öğretmenlik yapmıştır.
- ✓ 1896'da Recaizade M. Ekrem'in önerisiyle Servetifünun dergisinin başına getirilmiş; çevresine topladığı genç sanatçılarla Servetifünun edebiyatının oluşmasını sağlamıştır.
- ✓ Ömrü boyunca İstanbul dışına çıkmamıştır. Sağlıklı görünüşüne rağmen ömrü boyunca birçok hastalıklar, psikolojik bunalımlar geçiren sanatçının bu durumu, sanatını da etkilemiştir.
- ✓ İlk dönem şiirlerinde Muallim Naci'nin etkisini görmek mümkündür. Daha sonraki dönemlerde Ekrem ve Hamit'in yeni şiir anlayışının etkisinde kalmış ve kendi özgün üslubunu oluşturmuştur.
- ✓ Parnasizm akımından etkilenmiş ve bu akımın Türk edebiyatındaki en önemli temsilcisi olmuştur.
- ✓ Parnasizm akımının etkisiyle biçimce kusursuz şiirler yazmıştır.
- ✓ Nazmı nesre yaklaştırmış ve manzum hikâye türünde de eserler vermiştir: *Balıkçılar*, *Nesrin*, *Ramazan Sadakası*, *Hasta Çocuk*.

- ✓ Çocuklar için yazdığı *Şermin* isimli eserini heceyle, bunun dışında kalan tüm şiirlerini ise aruzla yazmış ve aruzu Türkçeye kusursuz bir biçimde ve başarıyla uygulamıştır.
- ✓ Resim altına şiir yazma geleneğini sürdürmüştür.
- ✓ Sadece şiir türünde eser vermiştir.
- ✓ Şiirin konu alanını genişletmiş ve anlamı bir dize yerine birden fazla dizeye yayarak anjambmanı örneklemiştir. Parça güzelliğini değil, bütün güzelliğini esas almıştır.
- ✓ Genellikle ağır bir dil kullanmış, şiirlerinde Türkçe olmayan söz ve tamlamalara yer vermiştir; son dönem şiirlerinin dili daha sadedir.
- ✓ Portre şiir yazma tarzını geliştirmiştir. *Aveng-i Tasvir* adlı şiirinde üç divan şairi (Fuzûlî, Nef'î, Nedim) ve çağdaşı üç şairin tasvir ve tahlilini, manzum portrelerini yapmıştır. Ayrıca ayların kısa tasvirini de *Aveng-i Şühur* şiirinde yapmıştır.
- ✓ Fransız şairlerinden alınan sone nazım biçimini ilk kullanan şairdir.
- ✓ Tevfik Fikret'in sanat hayatını iki dönemde incelemek mümkündür:
 - ◆ Birinci dönemi, Servetifünun topluluğu içerisinde bulunduğu ve "sanat için sanat" ilkesini benimsediği dönemdir.
 - ◆ İkinci dönemi ise Servetifünun dergisinin kapanmasıyla topluluğun dağılmasından sonra "toplum için sanat" ilkesini benimsediği dönemdir.
- ✓ *Sis* şiirinde II. Abdülhamit dönemi İstanbul'unu anlatmış, İstanbul'a olan nefretini açıklamıştır. Bu şiirine karşılık Yahya Kemal *Siste Söyleniş* şiirini yazmış ve bu düşüncelere karşılık çıkarak İstanbul sevgisini dile getirmiştir.
- ✓ *Ferda* şiirinde gençlere seslenmiş ve geleceğin umudunun gençlerde olduğunu vurgulamıştır.
- ✓ *Tarih-i Kadim*'de tüm kutsal kabul edilen millî ve manevî değerleri reddettiğini ve inançlarını yitirmiş olduğunu ifade eder. Bu şiir sebebiyle Mehmet Âkif ile münakaşaya girmiştir.

- ✎ **Bir Lahza-i Taahhur** şiirinde II. Abdülhamit'e suikast düzenleyen Ermenilerden övgüyle bahseder.
- ✎ **Doksan Beşe Doğru** ve **Han-ı Yağma** şiirlerinde İttihat ve Terakki yönetimini eleştirmiş; onların talan, soygun ve hırsızlıklarına isyanını dile getirmiştir.
- ✎ **Haluk'un Defteri** adlı eserindeki şiirlerinde oğlu Haluk'un kişiliğindeki gençlere öğütler vermiş; onları yurda hizmete çağırmış, oğluna ve Osmanlı gençliğine çalışkanlık, yurt sevgisi, hak ve hukuktan yana olma gibi erdemleri öğütlemiştir.
- ✎ **Rûbabın Cevabı** adlı eserinde halkın acılarını, zorbalıkları, baskı ve haksızlıkları anlatmıştır. Ayrıca bu kitapta yer alan **Tarih-i Kadim'e Zeyl** başlıklı şiirinde, kendisini eleştiren Mehmet Âkif Ersoy'a yanıt vererek dinsizliğini ve genel anlamda bütün semavi dinlerin karşısında olduğunu açıkça ilan etmiştir.

Eserleri

Şiir: Rûbab-ı Şikeste, Tarih-i Kadim, Haluk'un Defteri, Rûbabın Cevabı, Şermin

Cenap Şahabettin (1870 - 1934)

- ✎ Servetifünun edebiyatının Tefik Fikret'ten sonraki en önemli şairidir.
- ✎ Şiir alanında Muallim Naci'den etkilenerek gazeller, Ekrem ve Hamit'ten etkilenecek manzumeler yazmıştır.
- ✎ Tıp öğrenimi için gittiği Fransa'da parnasyen ve sembolist şairlerin etkisinde kalmış ve yurda döndüğünde bu akımların öncüsü olmuştur.
- ✎ Ahenk ve musiki yaratacak sözcüklerle şiir yazması sembolist, biçim güzelliğine önem vererek tablo gibi şiir yazması ise parnasyen bir şair olduğunu destekler niteliktedir.
- ✎ Yeni düşünce ve imgeleri anlatmak için Arapça ve Farsçadan o zamana kadar kullanılmamış birtakım sözcükler ve tamlamalar bulup almıştır.
- ✎ Ağır ve süslü anlatımı en belirgin özelliğidir. 1908 sonrası "Yeni Lisan" hareketini başlatan aydınlarla şiddetli tartışmalara girmiş ve dilden yabancı sözcüklerin atılması durumunda Türkçenin fakirleşeceği düşüncesini savunmuştur.
- ✎ **Elhan-ı Şi'a** şiirinde karın yağışındaki müzikaliteyi yansıtmak istemiş, kışın sessizlik ve mutluluğunu dile getirmiştir.

- ✎ Tüm şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmış, hiçbir şiirinde hece ölçüsünü kullanmamıştır.
- ✎ Şiirlerinde toplum sorunlarına temas etmemiş ve sadece aşk, doğa şiirleri yazmıştır.
- ✎ Şiirlerini **Tamat** ve **Evrak-ı Leyal** adlı kitaplarda toplamıştır.
- ✎ Şiirleri kadar düzyazı türündeki eserleri de başarılıdır. Makale, gezi yazısı, sohbet yazıları yazmıştır.
- ✎ Makalelerini topladığı **Nesr-i Harp**, **Nesr-i Sulh**, **Evrak-ı Eyyam** adlı kitapları vardır.
- ✎ **Tiryaki Sözleri**, özdeyişlerini içeren önemli bir eserdir.
- ✎ Devlet göreviyle gittiği yerlerdeki izlenimlerini anlattığı gezi yazısı türündeki eserleri **Hac Yolunda**, **Suriye Mektupları**, **Avrupa Mektupları**, **Afak-ı Irak**'tır.
- ✎ Tiyatroyla da ilgilenmiş, pek de başarılı olmayan ikide piyes yazmıştır: **Körebe**, **Yalan**.

Eserleri

Şiir: Tamat, Evrak-ı Leyal
Makale: Evrak-ı Eyyam, Nesr-i Harp, Nesr-i Sulh
Özdeyiş: Tiryaki Sözler
Gezi yazısı: Hac Yolunda, Suriye Mektupları, Avrupa Mektupları, Afak-ı Irak
Oyun: Yalan, Körebe, Küçük Beyler

Halit Ziya Uşaklıgil (1866 - 1945)

- ✎ Servetifünun roman ve hikâyesinin en önemli ismi olan sanatçı, Batı ölçütlerinde ilk roman örneklerini verdiği için modern Türk romanının da kurucusu sayılır.
- ✎ Roman ve hikâye tekniği çok sağlamdır, onun sayesinde Türk romanı Tanzimat Dönemi'ndeki teknik zayıflıklardan kurtulmuştur.
- ✎ **Mai ve Siyah**, **Aşk-ı Memnu** isimli romanları Türk edebiyatının ilk modern romanları olarak kabul edilir.
- ✎ Realizm akımının etkisinde kalmış ve realizmin Türk edebiyatındaki ilk olgun örneklerini yazmıştır.
- ✎ Romanlarında İstanbul'un aydın çevrelerini konu edinmiş, kahramanlarını yakın çevresinden seçmiştir. Öykülerinde ise yer yer halkın yaşamına yer vermiştir.

Bu kitapçığın her hakkı saklıdır. Tüm hakları Pegem Yayınlarına aittir. Kısım de olsa alıntı yapılamaz. Metin ve sorular, kitapçığı yayımlayan şirketin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Adı Soyadı:

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ (1911 - 1923) - II

Millî Edebiyat Dönemi'nin Genel Özellikleri

- 1911'de Genç Kalemler dergisinin çıkmasıyla başlamıştır.
- Konuşma diliyle yazı dili arasındaki farkın kaldırılması düşüncesi zamanın yazarlarının büyük çoğunluğunca benimsenmiş, böylece Osmanlıcadan Türkçeye dönüşmüştür.
- Şiirde halk edebiyatı nazım biçimlerinden yararlanılmış, aruz ölçüsünden hece ölçüsüne geçilmiştir. Ancak bir geçiş dönemi özelliği olarak zaman zaman hem hece hem aruz ölçüsü kullanılmıştır.
- Anadolu coğrafyası ve Anadolu insanı, edebî eserlere konu edilmiştir.
- O zamana dek olayların geçtiği yer hep İstanbul'dur fakat bu dönemde bilinçli olarak İstanbul dışına çıkılmıştır.
- Şiirde daha çok bireysel konulara yönelen bu dönem sanatçıları, roman ve öyküde toplumsal sorunlara eğilimlidir.
- Türk tarihi ve gelenekler yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır. Millî tarih ile ilgili konular işlenmiştir.
- Sanatçılar realist (gerçekçi) bir sanat anlayışını benimsemiştir.
- Milliyetçilik düşüncesi, Kurtuluş Savaşı gibi konuları ele almışlardır.

Millî Edebiyat Dönemi Sanatçıları

- ◆ Ziya Gökalp
- ◆ Ali Canip Yöntem
- ◆ Ömer Seyfettin
- ◆ Mehmet Emin Yurdakul
- ◆ Faruk Nafiz Çamlıbel
- ◆ Orhan Seyfi Orhon
- ◆ Enis Behiç Koryürek
- ◆ Yusuf Ziya Ortaç
- ◆ Halit Fahri Ozansoy
- ◆ Rıza Tevfik Bölükbaşı

- ◆ Halide Nusret Zorlutuna
- ◆ Ruşen Eşref Ünaydın
- ◆ Hamdullah Suphi Tanrıöver
- ◆ Yusuf Akçura
- ◆ Fuat Köprülü
- ◆ Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- ◆ Refik Halit Karay
- ◆ Halide Edip Adıvar
- ◆ Reşat Nuri Güntekin

Ziya Gökalp (1876 - 1924)

- ✎ Türkçülük ve toplum bilim alanlarındaki çalışmalarıyla tanınmış büyük bir sosyolog ve sanat adamıdır.
- ✎ Ömer Seyfettin ve Ali Canip Yöntem'le birlikte Genç Kalemler'de yazılar yazmış, 1917'de Yeni Mecmua'yı çıkarmış, İstanbul'u işgal eden İngilizlerce Malta'ya sürülmüştür (1919).
- ✎ Kendisinden önce ileri sürülen Türkçülük çalışmalarına bilimsel bir yöntem kazandırmış, Türkçülük düşüncesini sistemleştirmiştir.
- ✎ Düşünür kimliği, sanatçı kimliğinden daha ağır basar.
- ✎ Edebiyatımızın gelişmesi için halka, millî kaynaklarımıza yönelmesini, halk diliyle konuşma dilinin birleştirilmesini, aruz yerine hece ölçüsünün kullanılmasını, halk edebiyatı ile Batı edebiyatının örnek alınmasını savunmuştur.
- ✎ Millî Edebiyat akımının öncülerinden olan sanatçı, Türk sosyolojisinin kurucusudur.
- ✎ Ziya Gökalp, bütün Türkleri tek bayrak altında toplayan bir "Turan" ülkesi düşlemiş, bunu şiirlerinde dile getirmiştir.
- ✎ Ziya Gökalp'e göre Türkçülük, "Türk milletini yükseltmek"tir.
- ✎ Sanatsal alanda didaktik şiirleri, manzum destan ve masal denemeleri vardır. Türk mitolojisinden, Türk folklorundan, Dede Korkut Hikâyeleri'nden yararlanmıştır.
- ✎ Şiirlerinde çok yalın bir dil ve hece ölçüsü kullanmıştır. Şiirlerinin çoğu didaktik nitelik taşır.
- ✎ Yapıtlarında sanatsal bir amaca yönelmemiştir, yapıtları dil sel yetkinlikten yoksundur. Şiirlerinde arı dil, hece ölçüsü ve öğreticilik vardır ama ustalıktan söz edilemez.
- ✎ Düşüncesinin temelinde, Türk toplumunun kendine özgü ahlaki ve kültürel değerleriyle, Batı'dan aldığı bazı değerleri kaynaştırarak bir senteze ulaşma çabası vardır. "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" diye özetlediği bu yaklaşımın kültürel ögesi Türkçülük, ahlaki ögesi de İslamcılıktır.

Eserleri

- ✓ **Şiir:** Kızıl Elma, Altın Işık, Yeni Hayat
- ✓ **Düzyazı:** Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak, Türkçülüğün Esasları, Malta Mektupları, Türk Töresi, Türk Medeniyeti Tarihi

Ali Canip Yöntem (1887 - 1967)

- ✓ Sanat hayatına Fecriati topluluğunda başlamış fakat daha sonraki dönemde Millî Edebiyat hareketinin öncülerinden biri olmuştur.
- ✓ Aşk ve doğa konusunda lirik şiirler yazmış, aruzu da heceyi de kullanmıştır.
- ✓ Şairliğinden çok, edebiyat ve edebiyat tarihi üzerine yaptığı araştırmalarla tanınmıştır.

Eserleri

- ✓ **Şiir:** Geçtiğim Yol
- ✓ **Düzyazı:** Millî Edebiyat Meseleleri ve Cenap Bey'le Münakaşalarım, Türk Edebiyatı Antolojisi, Ömer Seyfettin Hayatı ve Eserleri, Edebiyat (ders kitabı)

Ömer Seyfettin (1884 - 1920)

- ✓ Öykülerini **Yeni Mecmua** ve **Büyük Mecmua** adlı dergilerde yayımlayan Ömer Seyfettin, modern ve realist Türk öykücülüğünün kurucusudur.
- ✓ Orduda subay olarak çalışmış, Balkan Savaşı sırasında Yunanlılara esir düşmüş, bu savaşın acılarını yaşamış, öykülerinde aktarmıştır.
- ✓ Ziya Gökalp ve Ali Canip ile birlikte Genç Kalemler dergisini çıkararak Millî Edebiyat'ın öncülerinden biri olmuştur.
- ✓ 1911'de Genç Kalemler dergisinde yayımladığı **Yeni Lisan** başlıklı makale ile yazı hayatına başlamıştır.
- ✓ Yeni Lisan anlayışının öncüsü olarak Servetifünun sanatçılarının ağır ve ağıdalı diline karşı çıkmış, sade halk dilini savunmuş ve "edebiyatsız edebiyat yapmak" için çalışmıştır.
- ✓ Yazı hayatına şiirle başlamış ancak öykücülükte karar kılmıştır. Öykücülüğü meslek edinen ilk sanatçımızdır.

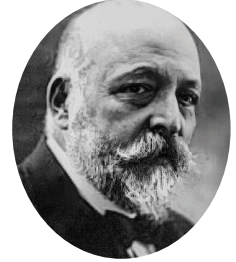
- ✓ **Maupassant tarzı** öykücülük anlayışının temsilcisi olarak öykülerini şaşırtıcı bir sonla bitirmeyi sever.
- ✓ Konularını gündelik hayattan, çocukluk ve askerlik anılarından, tarihten, halk fıkra, menkıbe ve efsanelerinden almış; tasvir ve tahlile değil, olaya önem vermiştir.
- ✓ Ömer Seyfettin'in hikâyeleri konu bakımından çeşitlilik gösterir:

Eserleri

- ✓ **Çocukluk anıları:** And, Kaşığı, Falaka, İlk Namaz
- ✓ **Balkan Savaşı hikâyeleri:** Bomba, Beyaz Lale, Nakarat, Aleko.
- ✓ **Türk Savaş Tarihinden çıkardığı hikâyeler:** Forsa, Başını Vermeyen Şehit, Kütük.
- ✓ **Folklor dan ve Anadolu efsanelerinden çıkardığı hikâyeler:** Yüz Akı, Yalnız Efe, Kurumuş Ağaçlar, Üç Nasihat.
- ✓ **Günlük hayattan alınmış hikâyeler:** Gizli Mabeyn, Perili Köşk, Yüksek Ökçeler, Bahar ve Kelebekler, Mahcupluk İmtihani.

Mehmet Emin Yurdakul (1869 - 1944)

- ✓ Edebiyat hayatına Servetifünun Dönemi'nde bağımsız bir sanatçı olarak başlamış ve ilk şiiri 1897'de Servet-i Fünun dergisinde yayımlanmıştır.
- ✓ Döneminin ağıdalı, süslü ve sanatlı şiir anlayışının dışına çıkarak hece ölçüsüne dayalı, yalın bir Türkçe kullanmıştır.
- ✓ Sanatı düşüncelerini anlatmada bir araç olarak kullanmıştır. Uyarıcı, didaktik yönü ağır basan şiirleri, içtenlikten ve kalıcı niteliklerden yoksundur.
- ✓ Sade bir dille yazmasına karşın, aksayan cümleleri yüzünden şiirlerinin sanatsal yönü zayıftır.
- ✓ Osmanlıcılık ve İslamcılık akımlarına karşı Türkçülüğü savunan şiirler yazmıştır.
- ✓ "Türk Şairi", "Millî Şair" sıfatlarıyla anılan sanatçı Türkçülüğü ilk kez bir sanat ideali hâline getirmiş, Millî Edebiyat'ın doğuşunda etken olmuştur. Milliyetçilik akımının şiirdeki ilk temsilcisidir.
- ✓ 1897'de Türk - Yunan savaşı ardından yayımladığı **Cenge Gidenler** başlıklı şiiriyle hem millî duyguları dile getirmiş hem de hece ölçüsüyle şiir yazma eğilimini başlatmıştır.

Bu kitapçığın her hakkı saklıdır. Tüm hakları Pegem Yayınlarına aittir. Kısım de olsa alıntı yapılamaz. Metin ve sorular, kitapçığı yayımlayan şirketin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Adı Soyadı:

CUMHURİYET DÖNEMİ COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER - II

SERBEST NAZIM VE TOPLUMCU ŞİİR (1920 - 1940)

- ❖ Şiirler belli bir ölçüye bağlı kalınmadan serbest nazım tekniğiyle yazılmıştır.
- ❖ Serbest nazım; bent, ölçü ve uyak kurallarına bağlı olmayan şiir anlayışıdır. Bu anlayışta dizelerin sayısı ve dizelerdeki hece sayısı belli bir düzene bağlı değildir; uyak kullanımı ise şairin isteğine bağlıdır.
- ❖ Toplum için sanat anlayışı vardır.
- ❖ Köy hayatı, işçi, emek, sömürü, baskı, başkaldırı, toplum ve üretim ilişkileri gibi temalar işlenir.
- ❖ İdeolojik içerikli bir şiirdir. Şiirde savunulan bir görüş vardır.
- ❖ Halk ve divan şiirinden, özellikle Rus şair Mayakovski' den yararlanılmıştır.
- ❖ Materyalist ve Marksist bir dünya görüşü hâkimdir.
- ❖ O güne kadar görülmemiş, denenmemiş bir görsellik, karmaşık biçimli teknikler barındıran bir şiirdir.
- ❖ Şairler gelecekçilik (fütürizm) akımından etkilenmiştir.
- ❖ Dil, alıcıyı harekete geçirme işlevinde kullanılmıştır.
- ❖ Söylev üslubundan yararlanmıştır. Bu şiirler geniş kitlelere hitap etmek ve onları harekete geçirmek amacıyla yazılmıştır.
- ❖ Toplumcu gerçekçi edebiyata iyimser bir bakış açısı egemendir.
- ❖ Geleneksel bağlar, töre ve dinî inançlara mesafeli durulmuştur.
- ❖ Toplumcu şiirin öncüsü, eğitimini Rusya'da tamamlayan Nazım Hikmet Ran'dır.

Serbest Nazım ve Toplumcu Şiir Sanatçıları

Nazım Hikmet Ran
Ercüment Behzat Lav
Hasan İzzettin Dinamo

Nazım Hikmet Ran (1902 - 1963)

- ❖ Toplumcu gerçekçi şiir anlayışının Türk edebiyatındaki en önemli temsilcilerindendir.
- ❖ İlk şiirlerini hece ölçüsüyle yazmış ve geleneksel Türk şiirinden de yararlanmıştı.
- ❖ Moskova'daki yıllarında özellikle fütürizmin önemli isimlerinden Mayakovski'nin etkisiyle hece veznini bırakıp serbest şiire yönelmiştir.
- ❖ Ölçü, uyak gibi ahenk unsurlarını önemsememiş ve içeriğe önem vermiştir.
- ❖ İlk şiir kitabı olan **835 Satır** isimli eseri yayımlandığında büyük şaşkınlık yaratmış, Ahmet Haşim, Yakup Kadri gibi şairler ondan övgüyle söz etmiştir.
- ❖ 1941'de cezaevinde yazmaya başladığı **Memleketimden İnsan Manzaraları** adlı eserinde II. Meşrutiyet'ten II. Dünya Savaşı'na kadar uzanan geniş bir zaman diliminin öyküsünü destanlaştırmıştır. Düzyazı, şiir, senaryo tekniklerinin iç içe kullanıldığı bu eser, yeni bir türün habercisi olmuştur.
- ❖ Kendi dönemini ve sonraki dönemlerde yetişen şairleri fazlasıyla etkilemiş, kendisini izleyen genç şairler de serbest şiire yönelmiştir.
- ❖ Şiir kitapları 1938'den 1965'e kadar Türkiye'de basılamadı. Ancak, ölümünden iki yıl sonra 1965'ten itibaren yayımlanabildi.

Eserleri

Şiir: Güneşi İçenlerin Türküsü, 835 Satır, Portreler, Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı, Memleketimden İnsan Manzaraları, La Fontaine'den Masallar, Yeni Şiirler, Benerci Kendini Niçin Öldürdü, Kurtuluş Savaşı Destanı, Sesini Kaybeden Şehir, Gece Gelen Telgraf, Rubailer

Oyun: Kafatası, Ferhat ile Şirin, Demokles'in Kılıcı, Yusuf ile Menofis

Roman: Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim, Kan Konuşmaz, Yeşil Elmalar

Mektup: Piraye'ye Mektuplar, Kemal Tahir'e Mahpushaneden Mektuplar

Makinalaşmak İstiyorum

trrrrum,
trrrrum,
trrrrum!
trak tiki tak!
makinalaşmak istiyorum!

beynimden, etimden, iskeletimden geli-
yor bu!
her dinamoyu
altıma almak için çıldırıyorum!
tükrüklü dilim bakır telleri yalıyor,
damarlarımda kovalıyor
oto-direzinler lokomotifleri!

trrrrum,
trrrrum,
trak tiki tak
makinalaşmak istiyorum!

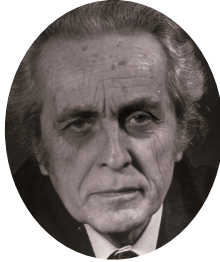
mutlak buna bir çare bulacağım
ve ben ancak bahtiyar olacağım
karnıma bir türbin oturtup
kuyruğuma çift uskuru taktığım gün!

trrrrum
trrrrum
trak tiki tak!
makinalaşmak istiyorum!

Nazım Hikmet

Ercüment Behzat Lav (1903 - 1984)

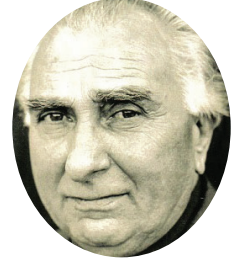
- ✎ Ölçülü, uyaklı şiire karşı çıkmış ve ilk şiirinden itibaren serbest ölçüyle şiirler yazmıştır.
- ✎ Cumhuriyet Dönemi şiirimizde serbest ölçünün ilk uygulayıcılarından.
- ✎ İlk şiirlerini Resimli Ay ve Servetifünun dergilerinde yayımlamıştır.
- ✎ 1940 kuşağı toplumcu şairlerin öncülerindendir.
- ✎ Dadaizm, fütürizm, kübizm ve sürrealizm akımlarının etkilerini şiirine yansıtmıştır.
- ✎ Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında ironik şiir türünün ilk önemli temsilcisi olarak kabul edilir.

Eserleri

Şiir: S.O.S., Kaos, Açıl Kilidim Açıl, Mau Mau, Üç Anadolu
Oyun: Karagöz Stepte, Altın Gazap

TOPLUMCU ŞİİR ZEVK VE ANLAYIŞINI ÖN PLANA ÇIKARAN SANATÇILAR (1940 - 1960)**Hasan İzzettin Dinamo (1909 - 1989)**

- ✎ Gençliğinde bireysel şiirler yazsa da Nazım Hikmet'in şiirleriyle tanışınca kendine toplumcu bir çizgi çizmiştir.
- ✎ Servetifünun dergisinde hece vezniyle şiirler yazmıştır.
- ✎ Aruz ölçüsünü kullanmış olsa da yeniden heceye dönmüştür.
- ✎ 1977 yılında, **Kutsal Barış** adlı romanıyla, Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazanmıştır.
- ✎ Genellikle savaş dönemini anlatan romanlarının yanında şiir kitapları ve bir de öykü kitabı bulunmaktadır.
- ✎ Hapiste sayısız şiirler, romanlar, destanlar yazmıştır.

Eserleri

Şiir: Adsız Kitap, Deniz Feneri, Karacaahmet Senfonisi, Özgürlük Türküsü, Mapushanemden Şiirler, Sürgün Şiirleri, Gecekondumdan Şiirler, Çoban Şiirleri, Nazım'dan Meltemler, Tuyuğlar

Roman: Kutsal İsyan, Ateş Yılları, Savaş ve Açlar, Kutsal Barış, Öksüz Musa...

Anı: 6-7 Eylül Kasırgası, Edebiyat Anıları

Rıfat Ilgaz (1911 - 1993)

- ✎ Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi edebiyat anlayışının en önemli isimlerinden biridir. Şiir dışında roman, öykü, oyun, anı, çocuk kitapları gibi farklı türlerde eser vermiştir.
- ✎ Şiirlerinde toplumsal ve siyasi sorunlardan söz etmiş; siyasi ve ideolojik sorunları mizahi ve özgün bir dille anlatmıştır.

